

Agroturystyka jako kierunek rozwoju gminy Gdów w opinii jej mieszkańców

Agritourism as a direction of development of the municipality Gdów in the opinion of its inhabitants

Anna Krysa (Partyka), Maciej Basaj

Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie
Al. Mickiewicza 21, 31-120 Kraków
partykaania@gmail.com, rrbasaj@ar.krakow.pl

Abstract. At present a certain chance of rural areas development are multifunctional development and non-agricultural activities. Therefore the purpose of this study was the evaluation of multifunctional development of rural areas and agriculture conception at the example of the Municipality of Gdów.

In the empirical part of the article the results of researches were presented. The researches were carried out among 50 farmers in the region. They were carried out by means of questionnaire. The aim of these researches was the identification of farmers' attitude against the future of their farms. Some of them provided agritourism farms treated as non-agricultural activity.

Słowa kluczowe: wielofunkcyjny rozwój, rekreacja, agroturystyka

Key words: multifunctional development, recreation, agritourism

Wprowadzenie

Literatura przedmiotu wskazuje na wpływ przeobrażeń strukturalnych w rolnictwie na kształtowanie krajobrazu rekreacyjnego obszarów wiejskich Polski. Transformacja ustrojowa i integracja z Unią Europejską stały się podwaliną zmian zachodzących na obszarach wiejskich i wpłynęły na organizację życia społecznego. Podobnie jak w innych krajach Unii Europejskiej, aktywizacja terenów wiejskich umożliwiła poszukiwanie przez mieszkańców nowych dziedzin działalności gospodarczej, głównie w oparciu o lokalne zasoby środowiska. Podejmowane przez ludność wiejską, a zwłaszcza rolników, przedsięwzięcia gospodarcze, określane mianem dodatkowych lub alternatywnych źródeł dochodu, zaczynają odgrywać coraz większą rolę w życiu znacznej części społeczności wiejskiej. Tym samym przyczyniają się one do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

Od wielu lat dyskutuje się o wielofunkcyjności obszarów wiejskich, rozumiejąc przez to dywersyfikację wsi, a więc zwiększenie możliwości zatrudnienia w dziedzinach pozarolniczych. Korzyści z wielofunkcyjności wykraczają poza sferę dóbr materialnych, czy korzyści prywatnych osiąganych przez rynek. Wielofunkcyjność w połączeniu ze zrównoważonym i trwałym rozwojem stała się znaczącą ideą kształtującą współczesny paradygmat rozwoju rolnictwa i model polityki rozwoju wsi.

Wśród form restrukturyzacji terenów wiejskich niewątpliwie należy wymienić rozkwit rekreacji i agroturystyki, która ma stymulujący wpływ na rozwój samego rolnictwa i jest alternatywą dla osób obawiających się pozostawić swoje gospodarstwo i całkowicie przekwalifikować się na działalność pozarolniczą. Zwiększa dochody rolników, korzystnie oddziałuje na zachowania prospołeczne i umożliwia ogólny rozwój społeczności wiejskiej. Punktem wyjścia do wytyczenia prawidłowej drogi rozwoju terenów wiejskich jest ich wnikliwa analiza społeczno-gospodarcza, wskazanie stanu posiadanych zasobów warunkujących odpowiedni kierunek tego rozwoju oraz uwzględnienie potrzeb i możliwości społeczności lokalnej.

Rozwój wsi i rolnictwa jest kluczowym problemem, ponieważ dotyczy on 93% powierzchni Polski i 38% jej ludności (Lipiński 2005, Kania 2008). Istnieją istotne różnice pomiędzy pojęciem „wielofunkcyjne rolnictwo”, a wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich. M. Kłodziński (1996) określa wielofunkcyjność jako: umiejętne wkomponowywanie w wiejską przestrzeń coraz większej liczby nowych funkcji pozarolniczych. Ma to wpływ na strukturę zatrudnienia ludności wiejskiej oraz źródła ich dochodów. Gospodarczo-społeczny aspekt rozwoju wielofunkcyjnego dotyczy przede wszystkim racjonalnego wykorzystania podstawowych czynników wytwórczych, jakimi są ziemia, praca i kapitał. Natomiast w aspekcie przestrzennym odnosi się do właściwego rozmieszczenia działalności społeczno-gospodarczej człowieka w przestrzeni ekonomicznej (Hopfer 2000). Dla przyszłości rodzin wiejskich równie ważne, jak dotychczas rolnictwo, jest stworzenie nowych miejsc pracy na wsi poza gospodarstwem rolnym oraz poszukiwanie alternatywnych źródeł zarobkowania dla członków gospodarstw domowych. W celu zapewnienia odpowiedniego poziomu dochodów ludności wiejskiej oraz zachowania naturalnego krajobrazu wsi, produkcja rolna musi być uzupełniana inną działalnością, np. usługami agroturystycznymi, produkcją zdrowej żywności, usługami rolniczymi i pozarolniczymi, rzemiosłem. Rolnictwo może też tworzyć usługi i dobra publiczne (Malinowski 2006). M. Kłodziński (2003) zauważył, że na aktywizację gospodarczą obszarów wiejskich ma wpływ nie tylko wielofunkcyjny ich rozwój. Zwrócił uwagę na takie formy aktywizacji jak:

- rozwój przedsiębiorczości,
- szeroko pojęta turystyka wiejska, w tym agroturystyka,
- rola oświaty w rozwoju terenów wiejskich,
- planowanie strategiczne,
- centra rozwoju gospodarczego,
- małe uprzemysłowienie terenów wiejskich,
- rozwój infrastruktury.

Upowszechnienie wymienionych form aktywizacji wpływa na kształtowanie reakcji mieszkańców terenów wiejskich, które można wykorzystać w celu zwiększenia atrakcyjności tych terenów i dochodów ich mieszkańców. Przeprowadzenie badań opinii samych zainteresowanych dotyczących pełnego wykorzystania możliwości wielofunkcyjnego rozwoju oraz wpływu alternatywnych źródeł dochodów na poprawę ich sytuacji materialnej znajduje w tej sytuacji swoje uzasadnienie.

Material i metody

Zaprezentowano część wyników badań dotyczących oceny perspektyw realizacji koncepcji wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na przykładzie gminy Gdów usytuowanej w województwie małopolskim. Badania przeprowadzono na grupie pięćdziesięciu właścicieli gospodarstw rolnych Gdowa. Doboru próby badawczej dokonano w sposób losowy. Badania zrealizowano na przełomie października i listopada 2008 roku. Do badań stanowiących podstawę faktograficzną przedstawionych spostrzeżeń wykorzystano metodę wywiadu bezpośredniego. Narzędziem badawczym był kwestionariusz wywiadu. Kwestionariusz wywiadu pt. „Kwestionariusz do badań rolników na temat sytuacji ich gospodarstw po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej” składał się z trzech części (I – Respondent i jego rodzina; II – Gospodarstwo rolne; III – Wybrane oceny i opinie), w których zawarte były pytania otwarte (21 pytań), półotwarte (8 pytań) i zamknięte (50 pytań). Kryterium doboru gminy było jej położenie w pobliżu dużego bądź atrakcyjnego turystycznie miasta (Kraków, Wieliczka), co mogło mieć wpływ na kierunek wielofunkcyjnego rozwoju badanej gminy.

Zagospodarowanie turystyczne gminy

Do niewątpliwych atutów gminy przemawiających za jej dużą atrakcyjnością turystyczną należą:

- lokalizacja Gdowa na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych Kraków-Limanowa i Myślenice-Bochnia,
- położenie w niewielkiej odległości od aglomeracji krakowskiej,
- duża aktywność władz gminy na rzecz rozwoju gospodarczego i poprawy materialnych warunków życia mieszkańców,
- rzeka Raba,
- malownicze ukształtowanie terenu,
- kompleksy leśne,
- czyste powietrze,
- wysoka klasa gleb,
- bogate złoża kruszywa,
- tereny nadające się pod budownictwo mieszkaniowe.

Wszystkie działania podejmowane przez władze gminy są zgodne z założeniami strategii jej rozwoju, której celem jest promowanie gminy jako obszaru atrakcyjnego dla inwestycji i rozwoju przedsiębiorczości (Korzec 2003).

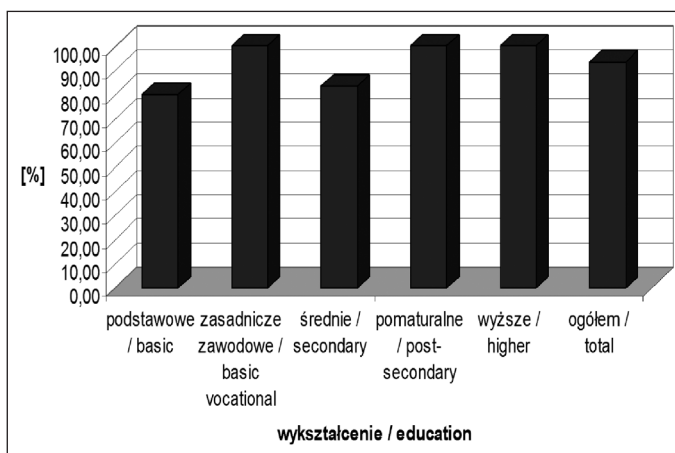
Gmina posiada bogaty potencjał turystyczny, niestety nie jest on w pełni wykorzystywany. Należy podjąć odpowiednie działania ze strony władz gminy, które zachęciłyby mieszkańców do inwestowania w tym kierunku. W gminie zdecydowanie brakuje zaplecza noclegowo-gastronomicznego, które mogłoby przyciągnąć turystów. Samo zaplecze turystyczne, którym dysponuje Gdów jest ogromne, należy je jednak bardziej unaocznnić występującą atrakcyjną ofertą turystyczną, odpowiednio konkurencyjną względem innych gmin województwa małopolskiego. Władze lokalne powinny przyjąć priorytet wykreowania gminy jako atrakcyjnego ośrodka spędzania czasu wolnego, świadczącego kompleksową gamę usług w zakresie turystyki, kultury, sportu, rekreacji i wypoczynku. Jedną z takich możliwości stworzą gospodarstwa agroturystyczne, zrzeszone są w Stowarzyszeniu Turystyki i Agroturystyki Ziemi Górskich w Nowym Sączu oraz w Małopolskiej Organizacji Turystycznej i Polskiej Federacji Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne”. Oferują one relatywnie tanie noclegi dla turystów z różnych części kraju i z zagranicy. Dzięki tego typu usługom mogą rozwijać się inne usługi wspomagające tę działalność np. transport, gastronomia, rozrywka oraz rekreacja, co w przyszłości może wpłynąć na wzrost poziomu dochodów mieszkańców gminy (Strategia 2008).

Wyniki i dyskusja

Spadek znaczenia rolnictwa, zwłaszcza jako dziedziny, zapewniającej miejsce pracy i dochody mieszkańcom wsi, spowodował, że rozwój ekonomiczny wsi i poprawa warunków życia na wsi nie mogą być dokonane wyłącznie przez rozwój produkcji rolnej (Brelík 2004). Odchodzenie od rolnictwa jako dominującej funkcji gospodarczej na obszarach wiejskich odbywa się w wyniku rozwoju przedsiębiorczości społeczności lokalnych w tworzeniu pozarolniczych podmiotów oraz działalności samorządów (Kłodziński, Rosner 2000). Jednym z przykładów zróżnicowania aktywności na obszarach wiejskich jest agroturystyka, która wpisala się już na stałe w pejzaż polskiej wsi (Balińska 2007). Agroturystyka jest szczególną formą wypoczynku, która umożliwia bezpośredni związek turysty z funkcjonującym gospodarstwem rolnym, obejmuje czynny wypoczynek w otoczeniu przyrodniczym tego gospodarstwa oraz umożliwia korzystanie z jego produkcji i usług. Jako jedna z niewielu form pozarolniczej działalności stymuluje rozwój rolnictwa, stwarzając rynek zbytu surowców i produktów rolniczych, a przez wynajmowanie pokoi i świadczenie usług stymuluje dochody osobiste rolnika. Dzięki temu staje się ważnym, alternatywnym wobec rolnictwa, źródłem dochodu. Jednocześnie pozytywnie wpływa na zwiększenie atrakcyjności i aktywności gospodarczej całych środowisk lokalnych (Makarski 2007).

Przeprowadzone badania wśród rolników gminy Gdów pokazały, że mimo potencjalnie korzystniejszych warunków dla rozwoju agroturystyki tylko około 8% z nich trudni się jej prowadzeniem. Większe nadzieje rokuje wyniki wskazujące, że aż 94% spośród nieprowadzących jej słyszało o agroturystyce (ryc. 1). Oznacza to,

że możliwość podjęcia działalności agroturystycznej nie jest rozwiązaniem obcym rolnikom gminy. Zarówno osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, pomaturalnym, jak i wyższym mogą bez wyjątku pochwalić się znajomością tej formy wypoczynku na wsi. Jedynie co piąty badany legitymujący się wykształceniem podstawowym i 17% z wykształceniem średnim nigdy wcześniej nie zetknęło się z taką informacją.

Ryc. 1. Znajomość agroturystyki jako pozarolniczej działalności gospodarstwa w zależności od wykształcenia respondentów.
Fig. 1. Knowledge of agri-tourism as a non-agricultural farm activity, depending on the respondents' education.

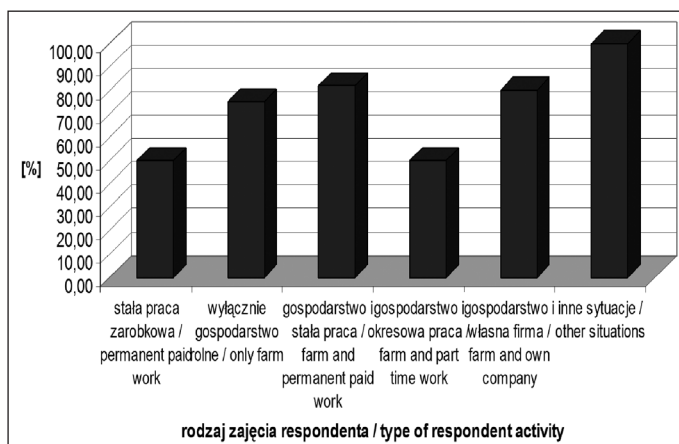
Źródło: badania własne.

Warto prześledzić, czy i na ile reprezentanci z poszczególnych grup upatrują w agroturystyce szansy na rozwiązywanie dylematów środowisk lokalnych (ryc. 2). Z danych wynika, że prawie ¼ badanych zdecydowanie kojarzy rozwój funkcji turystycznej z rozwojem lokalnym. Bardzo dobrze rokują wyniki wskazujące na fakt, że 75% respondentów zajmujących się wyłącznie gospodarstwem rolnym widzi w tej działalności przyszłość, podobnie jak 82% osób, które mają stałą pracę zarobkową poza gospodarstwem. Pozwala to mieć nadzieję, że właściciele tych gospodarstw poważnie zastanowią się nad otwarciem tego typu działalności w najbliższej przyszłości. Pozytywny wydźwięk ma taka opinia u osób, które prowadzą oprócz gospodarstwa rolnego własne firmy (80%). Osoby te bowiem widzą związek między własną działalnością usługową a celami społecznymi całych środowisk lokalnych. Taki stan rzeczy dobrze rokuję na przyszłość, dowodząc prolokalnych i społecznych postaw tych respondentów, co daje nadzieję na trwałą, wzajemnie stymulujący się rozwój gospodarstw agroturystycznych i innych działalności pozarolniczych.

Agroturystyka w Gdowie nie jest jeszcze popularnym rodzajem działalności. Spośród osób, które nie prowadziły tego typu usługi, jedynie 58% zetknęło się z gospodarstwem agroturystycznym na terenie swojej gminy. Świadczyć to może o zbyt słabej promocji istniejących gospodarstw, które nie inwestując w reklamę są słabo rozpoznawalne.

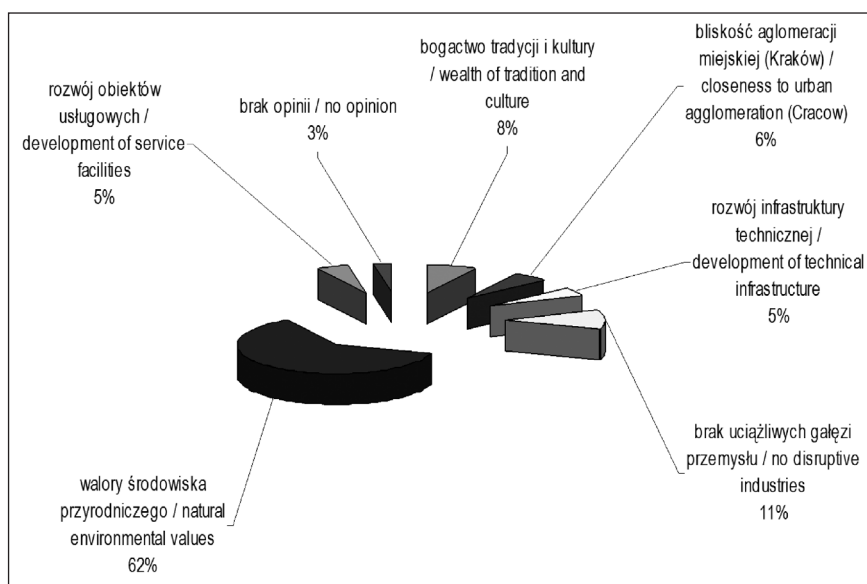
Gmina jako jednostka lokalna, chcąc rozwijać na swoim terenie turystykę i agroturystykę musi dysponować odpowiednim stanem warunków naturalnych oraz szeregiem czynników stymulujących (ryc. 3).

Zdecydowanie na pierwszym miejscu plasuje się opinia dotycząca walorów środowiska przyrodniczego. W tym miejscu najczęściej podkreślano czystość okolicy, świeże powietrze, dużą ilość zieleni, obecność lasów i wód, umożliwiających odpoczynek z dala od zgiełku i zanieczyszczeń miasta. Brak uciążliwych obiektów przemysłowych, które zanieczyszczają środowisko i psują lokalny krajobraz również został zauważony przez respondentów. W dalszej kolejności zaakcentowano bogactwo tradycji i kultury w związku z historią regionu, rękodzielnictwem oraz tradycjami kulinarnymi. W mniejszym stopniu akcentowana była bliskość aglomeracji miejskiej – Krakowa czy Wieliczki – choć mogłoby to wzbogacić ofertę agroturystyczną skierowaną do osób nastawionych na zwiedzanie, ale pragnących spędzać wieczory z dala od hałasu i zgiełku dużych miastach.

Ryc. 2. Upatrywanie szans w dziedzinie rozwoju agroturystyki w gminie w zależności od wykonywanego zajęcia (%).
 Fig. 2. Opportunities in the field of development of agri-tourism in the municipality, depending on the performed activities (%).

Źródło: badania własne.

Ryc. 3. Walory gminy mające wpływ na rozwój turystyki i agroturystyki w opinii respondentów (%).
 Fig. 3. Municipality qualities affecting on the development of tourism and agri-tourism in the opinion of respondents (%).

Źródło: badania własne.

Wśród walorów wspomniano również o rozwoju infrastruktury technicznej i obiektów usługowych w gminie. Tak duża świadomość posiadanych walorów bardzo dobrze rokuje na przyszłość rozwojową gminy. Z przeprowadzonych badań wynika, że gmina Gdów posiada potencjał, który z powodzeniem można wykorzystać w alternatywnej działalności rolniczej, jaką jest agroturystyka. Warto pamiętać, że usługi turystyczne świadczone przez rolników poszerzają możliwości zatrudnienia mieszkańców na obszarach wiejskich, umożliwiają bezpośredni zbyt towarów z gospodarstwa, a tym samym poprawiają sytuację społeczną rolników i pobudzają ich osobisty rozwój oraz poszerzają zakres ich codziennych obowiązków o obsługę turystów. Jest to wspaniała forma wygenerowania dodatkowych dochodów w gospodarstwach rolniczych. Agroturystyka jako jedna

z niewielu form dywersyfikacji dynamizuje rozwój samego rolnictwa. Wszystko to, co sprzyja jej rozwojowi, wpływa na lokalny progres, w czym wyraża się aktywizująca rola agroturystyki.

Wnioski

Prezentowane wyniki badań dotyczące perspektyw realizacji koncepcji wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa ukazały aktualne problemy i trudności, z jakimi borykają się mieszkańcy rolniczej gminy na Pogórzu Karpackim. Z badanych opinii wynika, że wielofunkcyjność rolnictwa może być jednym z kierunków rozwoju gminy w najbliższym czasie. Zasoby naturalne i względnie czyste środowisko umożliwiają rozwój turystyki wiejskiej i agroturystyki, co może mieć wpływ na rozwój badanego terenu oraz polepszenie warunków życia mieszkańców i wzrost ich dochodów. Prawie $\frac{3}{4}$ respondentów dostrzega szanse rozwoju działalności agroturystycznej i wskazuje na atuty gminy warunkujące jej rozkwit.

Przekształcanie tradycyjnej „rolniczej” wsi polskiej w wieś wielofunkcyjną jest niewątpliwie procesem wieloletnim i trudnym. Proces ten wymaga istnienia sprzyjających warunków, w postaci walorów danego terenu, starannej analizy sytuacji lokalnej oraz wielu inicjatyw społecznych. Wszystkie te cechy posiada badana gmina, dlatego nie ma w niej obiektywnych przeszkód uniemożliwiających wprowadzenie nowych, drobnych działalności wpływających stymulująco na wzrost dochodów mieszkańców.

Literatura

- Balińska A., 2007. Turystyka wiejska jako przykład dywersyfikacji funkcji obszarów wiejskich na przykładzie gminy Płaska. Roczniki Naukowe, Seria (IX) 2, Poznań.
- Brelik A., 2004. Produkt turystyczny – jako marka i jakość. Roczniki Naukowe, Seria (VI) 4, Poznań.
- Hopper A., 2000. Możliwości wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich północno-wschodniej Polski na przykładzie Warmii i Mazur. In: Możliwości wielofunkcyjnego rozwoju wsi polskiej w kontekście integracji z Unią Europejską. SGGW, PAN, KPZK, Warszawa.
- Kania J., 2008. Rola doradztwa w wielofunkcyjnym rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Wieś i Doradztwo nr 3-4 (55-56) VI-XII 2008. Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego, Kraków.
- Kłodziński M., 1996. Wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich w Polsce i w krajach Unii Europejskiej. SGGW, Warszawa.
- Kłodziński M., 2003. Jak aktywizować gminę wiejską. In: Aktywizacja wiejskich obszarów problemowych. IRWiR PAN, Szczecin-Warszawa.
- Kłodziński M., Rosner A., 2000. Rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich wschodniego i zachodniego pogranicza. IRWiR PAN, Warszawa.
- Korzec M., 2003. W gminie Gdów. P.U.W. Roksana, Krosno.
- Lipiński K., 2005. Czynniki rozwoju obszarów wiejskich: restrukturyzacja, modernizacja i dywersyfikacja ekonomiczna gospodarstw rolnych. In: Rolnictwo a rozwój obszarów wiejskich. IRWiR PAN, Warszawa.
- Makarski S., 2007. Rola agroturystyki w aktywizacji rozwoju lokalnego (na przykładzie woj. podkarpackiego). Roczniki Naukowe, Seria (IX) 2, Warszawa-Poznań-Kraków.
- Malinowski P., 2006. Wielofunkcyjność rolnictwa i obszarów wiejskich w polityce Unii Europejskiej. Roczniki Naukowe, Seria (VIII) 4.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gdów na lata 2008-2013. 2008. Gdów.